

C Z E C H
Basic Course

Geography of Czechoslovakia

August 1970
Revised December 1976

DEFENSE LANGUAGE INSTITUTE

PREFACE

This volume, designed to acquaint the student with basic geographical, social, and political features of Czechoslovakia, was originally developed in August 1970, and was revised in December of 1976. It is used as one supplementary text during the final phase of the Czech Basic Course at the Defense Language Institute, Foreign Language Center.

TABLE OF CONTENTS

Chapter		Page
1	Location, Area and Inhabitants	1
2	The Czech Socialist Republic and The Slovak Socialist Republic	4
3	Mountains (I)	7
4	Mountains (II)	11
5	The Rivers of Bohemia	14
6	The Rivers of Moravia	16
7	The Rivers of Slovakia	17
8	Climate	19
9	The Cities in the Czech Socialist Republic (1)	21
10	The Cities in the Czech Socialist Republic (2)	24
11	The Cities in the Czech Socialist Republic (3)	26
12	The Cities in the Slovak Socialist Republic	28
13	The Land (1): Natural Resources	30
14	The Land (2): Agriculture Forestry Mineral Springs	32
15	Industry	35
16	Transportation	38
17	Social Conditions	40

Chapter	Page
18 Currency, Salaries and Wages	42
19 Political System	44
20 The Czechoslovak Federation	48
Appendix:	
A. Maps	51
B. Ethnic Composition of the ČSSR in 1969	55
C. Class and Social Composition of the ČSSR in 1969	56
Glossary	57

Kapitola 1Poloha, rozloha a obyvatelstvo

Československo leží uprostřed Evropy, daleko od moře. Jeho sousedy jsou:
 západní Německo (Německá spolková republika (NSR))
 východní Německo (Německá demokratická republika (NDR))
 Polsko
 Sovětský svaz
 Maďarsko
 Rakousko.

Hranice Československa měří asi 3553 kilometrů. Z toho jen asi 926 kilometrů jsou hranice se západním Německem a s Rakouskem. Všechno ostatní jsou hranice se státy sovětského bloku.

Podélná osa ČSSR je někde mezi 49. a 50. rovnoběžkou. To je asi jako jižní Kanada. Leží tedy severněji než Spojené státy.

Když se podíváte na mapu, vidíte, že Československo je na svou šířku dost dlouhé. Od západu k východu měří 767 kilometrů. Na západě, v Čechách, je široké asi 260 kilometrů. Na východě se zužuje až na necelých 80 kilometrů.

Rozloha Československa je skoro 128 000 čtverečních kilometrů. Na tuto rozlohu má přes 14 miliónu obyvatel. To znamená, že na jednom čtverečním kilometru žije přibližně 110 lidí. Ve Spojených státech žije na jednom čtverečním kilometru jen 20 lidí.

Od 1. ledna 1969 Československá socialistická republika se skládá ze dvou částí. Jsou to Česká socialistická republika a Slovenská socialistická republika.

necelý, adj.	not quite
osa, f.	axis
podélný, adj.	lengthwise
poledník, m.	meridian
přibližně, adv.	approximately
rovnoběžka, f.	parallel
rozloha, f.	area
čtvereční or čtverečný, adj.	square (kilometer, etc.)

skládat se z něčeho,
dur.
zúžovat se, dur.
zúžit se, pct.

to be composed of s.t.,
to consist of s.t.
to taper down to, to narrow

Jedna čtverečná míle je asi 2,59 km²
Jeden čtverečný kilometr je asi 0,386 čtverečné míle

Rozloha ČSSR	127 862 km ²
Hranice měří	3 553 km
Od nejzápadnějšího bodu k nejvýchodnějšímu	767 km
Od nejsevernějšího bodu k nejjižnějšímu	468 km
Maximální délka podle rovnoběžky 49°	674 km
Maximální délka podle poledníku 17° 34'	276 km

Národnostní složení obyvatelstva v r. 1964

<u>Národnost</u>	<u>ČSSR</u>	<u>České kraje</u>	<u>Slovensko</u>	<u>ČSSR</u> % asi
česká	9 158 000	9 111 000	47 000	65 4
slovenská	3 994 000	314 000	3 680 000	28 4
maďarská	546 000	18 000	528 000	4 0
německá	136 000	130 000	6 000	1 0
polská	69 000	68 000	1 000	0 5
ukrajinská a ruská	56 000	20 000	36 000	0 4
ostatní	45 000	38 000	7 000	0 3
celkem	14 004 000	9 699 000	4 305 000	100 0
	<u>V r. 1965</u>			
česká	9 238 000	9 191 000	47 000	65 1
slovenská	4 101 000	341 000	3 760 000	28 9
maďarská	554 000	19 000	535 000	3 9
německá	130 000	124 000	6 000	0 9
polská	69 000	68 000	1 000	0 5
ukrajinská a ruská	56 000	20 000	36 000	0 4
ostatní	46 000	38 000	7 000	0 3
celkem	14 194 000	9 802 000	4 392 000	100,0

NOTE: See also p. 56

Podle zpráv z roku 1961 mělo:

Československo...	13 742 000	obyvatel
Praha	1 003 341	"
Brno	314 379	"
Bratislava	242 091	"
Ostrava	234 671	"
Plzeň	137 763	"

V roce 1958 měly:

Karlovy Vary	43 420	"
Jihlava	35 301	"
Nitra	29 944	"
Banská Bystrica..	19 526	"

V republice je dalších sto měst s více než 10 000 obyvateli.

Přírůstek obyvatelstva v Československu v roce 1956 byl 135 520 osob.

Přírůstek od roku 1950 do roku 1961 byl 1 403 000 osob, tj. 11,4% (v Čechách 8,2%, na Slovensku 19,5%)

Koncem září 1963 měla ČSSR	13 981 000	obyvatel
v českých krajích	9 685 000	"
na Slovensku	4 296 000	"
V roce 1964 měla ČSSR	14 004 000	"
Koncem roku 1965 měla ČSSR	14 196 000	"
Přírůstek v roce 1965	92 000	"

Počet obyvatelstva v roce 1969: viz str. 56.

Kapitola 2A. Česká socialistická republika (Čechy a Morava)

Rozloha českých krajů je asi 78 800 km².
V roce 1969 měly české kraje 9 907 000 obyvatel.

Jen málokde na světě najdete oblasti s větší hustotou obyvatelstva. (V roce 1958: 121 na 1 km²).

V českých krajích (tj. v Čechách a na Moravě) žijí Češi. Jejich jazyk je čeština. Když někdo řekne, že je Moravan, neznámá to, že není Čech.

Kromě Čechů je v českých krajích asi 106 000 Němců. To jsou ti, kteří po válce nebyli odsunuti do Německa.

Velká většina československého průmyslu je v českých krajích.

B. Slovenská socialistická republika (Slovensko)

Na Slovensku žijí Slováci a asi 347 000 Maďarů. Rozloha Slovenska je 49 000 km². Obyvatel má asi 4 538 000. Hustota obyvatelstva je asi 80 lidí na jeden km².

Slováci mají vlastní jazyk, slovenštinu. Čeština a slovenština jsou si velmi podobné. Do poloviny minulého století byla čeština spisovnou řečí i Slováků.

Menší hustota obyvatelstva má dvě hlavní příčiny. Jednak je Slovensko z větší části hornaté, jednak tam do nedávna nebyl skoro žádný průmysl. Teprve krátce před válkou tam začaly vyrůstat továrny. Po válce - a zvláště po komunistickém převratu - začala intenzivní industrializace Slovenska. Důvody k tomu jsou hlavně strategické a politické.

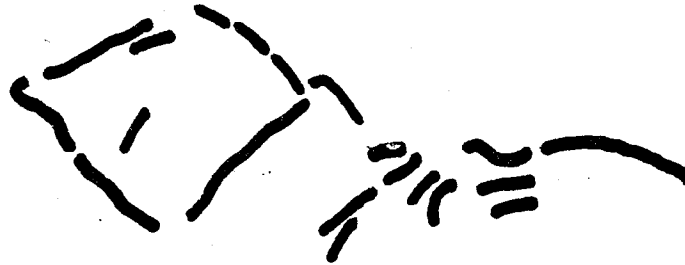
hornatý, adj.	mountainous
hustota, f.	density
industrializace, f.	industrialization
intenzivní, adj.	intensive
obyvatelstvo, n.	population
průmysl, m.	industry
převrat, m.	overthrow of the government; coup d'état
spisovný, adj.	literary (written)
zhruba, adv.	roughly, approximately

Tlumočnické cvičení

- Q.: You told me that Czechoslovakia is divided into two parts. Which of them is the largest?
A.: Západní část, to je Česká socialistická republika. Ta má asi 9 a tři čtvrtě miliónu obyvatel.
- Q.: Is Slovakia smaller than the CSR?
A.: Je menší. Žije tam asi 4 milióny tři sta tisíc lidí. Celé severní Slovensko jsou vysoké hory. Až do druhé světové války tam nebyl skoro žádný průmysl.
- Q.: Does Slovakia have a German minority?
A.: Němci jsou hlavně v CSR. Na Slovensku bylo v roce 1964 jen asi 6 000 Němců. A je tam asi 530 000 Maďarů.
- Q.: Are you a Czech or a Slovak?
A.: Já jsem Čech - z Moravy - od Brna.
- Q.: What difference is there between Czechs and Slovaks?
A.: Jsou to dva příbuzné národy. Slovenština, která až do minulého století byla považována za dialekt češtiny, je teď samostatná spisovná řeč.
- Q.: Can a Slovak understand a Czech and vice versa without difficulty?
A.: Ovšem, že ano. Obě řeči jsou si moc podobné.
- Q.: Do people in Moravia speak Czech or Slovak?
A.: Český. Ale máme tam nářečí (dialekty), která jsou přechodem k slovenštině.
- Q.: What kind of industry are they building in Slovakia?
A.: Hlavně těžký zbrojní průmysl.
- Q.: Is that for political, economical or strategic reasons?
A.: Myslím, že to čs. vláda dělá hlavně z důvodů strategických.

Kapitola 3

Hory I.

Tato mapka ukazuje československé hory. Nejsou tam zakresleny hranice. Přesto vidíte na první pohled, že to je Československo.

Čechy jsou horami ohraničeny ze čtyř stran. Tomu říkáme přirozené hranice.

Prohlédneme si hranice Čech ve směru pohybu hodinových ručiček. Začneme na jihu.

Přirozenou jihozápadní hranici Čech tvoří Šumava a Český les. Nejvyšší bod Šumavy na českém území je 1370 metrů. Český les nepřesahuje 1040 metrů.

Skoro po celé délce severozápadních hranic se táhne pohoří, kterému se říká Krušné hory, někdy taky Krušnohoří nebo Rudohoří. Jeho nejvyšší hora je 1244 metrů vysoká.

Na severovýchodě Čech jsou pohoří západosudetské soustavy: Jizerské hory a Krkonoše. Krkonoše jsou nejvyšší z českých hor. Hora Sněžka je 1603 m vysoká. To je nejvyšší bod v Čechách. Pokračováním Krkonoš jsou Orlické hory. Nejvyšší bod Orlických hor je 1114 metrů.

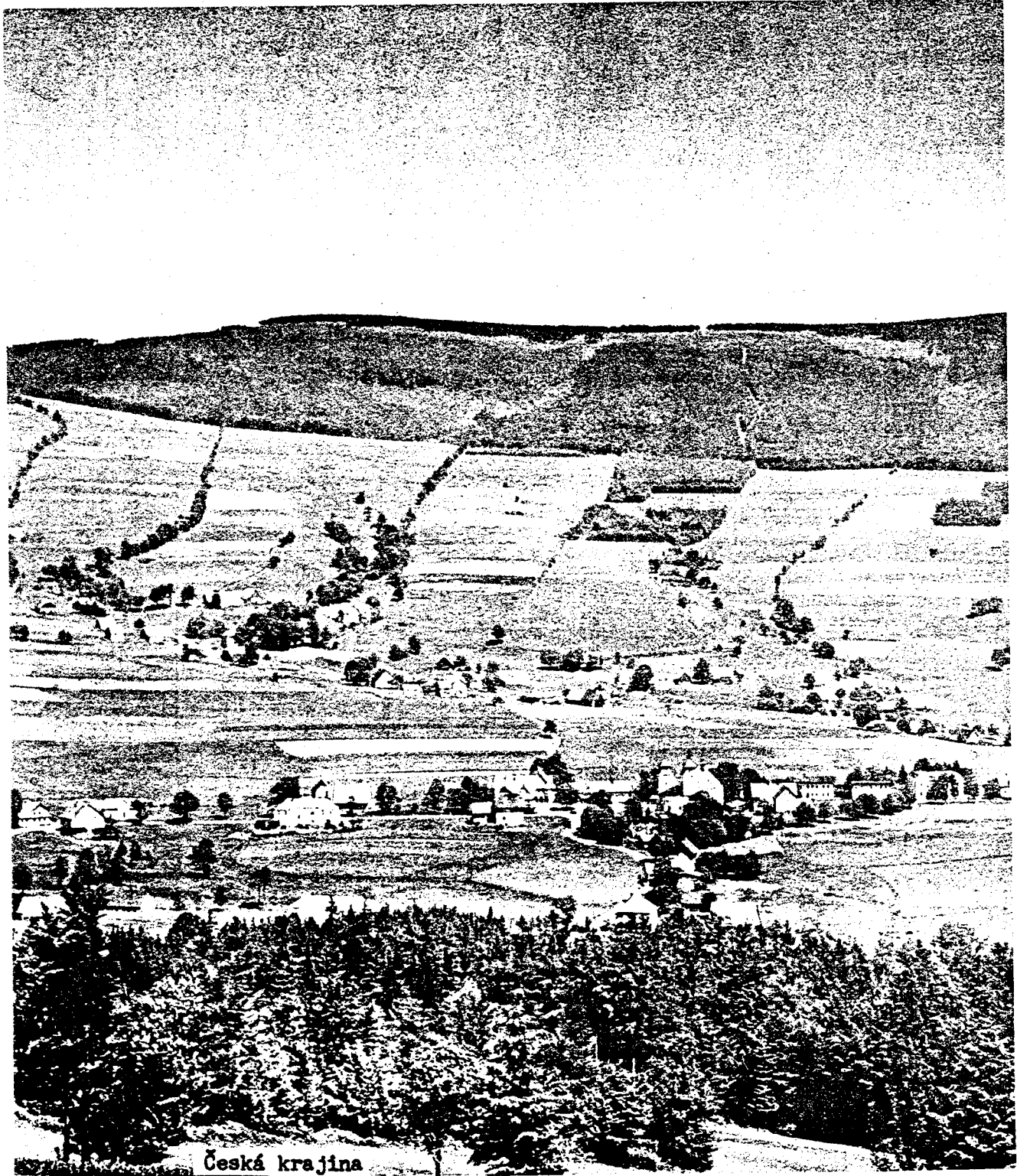
Šumava, Český les, Rudohoří, Jizerské hory, Krkonoše a Orlické hory byly vždycky přirozenou obranou českých zemí.

Středem Čech se táhnou Brdy. Je to pásmo, jehož nejvyšší bod je 857 metrů nad mořem. Je tam velká dělostřelecká střelnice.

Na severu Čech, po obou stranách řeky Labe, je České středohoří. Jde do výšky něco přes 800 metrů. Jeho jednotlivé hory jsou bývalé sopky. Jedna z těchto hor se jmenuje Říp. Podle staré pověsti přišli na tuto horu Češi, když se kdysi stěhovali z východní do střední Evropy. Tehdy si ještě neříkali "Češi". Nevíme, jak se jmenovali, ale podle téže pověsti se jejich vůdce jmenoval Čech. Krajina, kterou viděl s Řípu, se mu prý líbila tak, že se rozhodl tam zůstat. Země i národ pak prý dostaly jméno po mytologickém vůdci, Čechovi.

mythologie, f.	mythology
mythologický, adj.	mythological
pověst, f.	legend
přesahovat, dur.	to exceed
přesáhnout, pct.	
přirozený, adj.	natural
sopka, f.	volcano
zakreslovat, dur.	to draw
zakreslit, pct.	

Kapitola 4

Hory II.

Po obou stranách českomoravských hranic je Českomoravská vrchovina, která jen na několika místech přesahuje 800 metrů.

Pokračováním sudetské soustavy na Moravě jsou Jeseníky. Jejich nejvyšší bod je skoro 1500 metrů.

Východní Morava a celé Slovensko patří do systému Karpat. Karpaty jsou horský systém, který je vlastně pokračováním Alp.

Po moravsko-slovenské hranici od jihu na severovýchod se táhnou tzv. Bílé Karpaty. Na ně na severu navazují Javorníky. Bílé Karpaty jdou až do výše asi 960 metrů, Javorníky skoro 1100 metrů. Vyšší jsou, dále na sever, Moravskoslezské Beskydy (něco přes 1300 metrů).

Nejjižnější horské pásmo ze systému Karpat jsou Malé Karpaty na jihozápadním Slovensku. Nejdou přes 750 metrů. Dál to je Malá Fatra a Velká Fatra. Obě Fatry jdou paralelně, od jihu k severu. Jejich nejvyšší hora je skoro 1670 metrů vysoká.

Středním Slovenskem se táhne Slovenské Rudohoří (1500 metrů). Na sever od Rudohoří jsou Nízké Tatry, které už přesahují 2000 metrů.

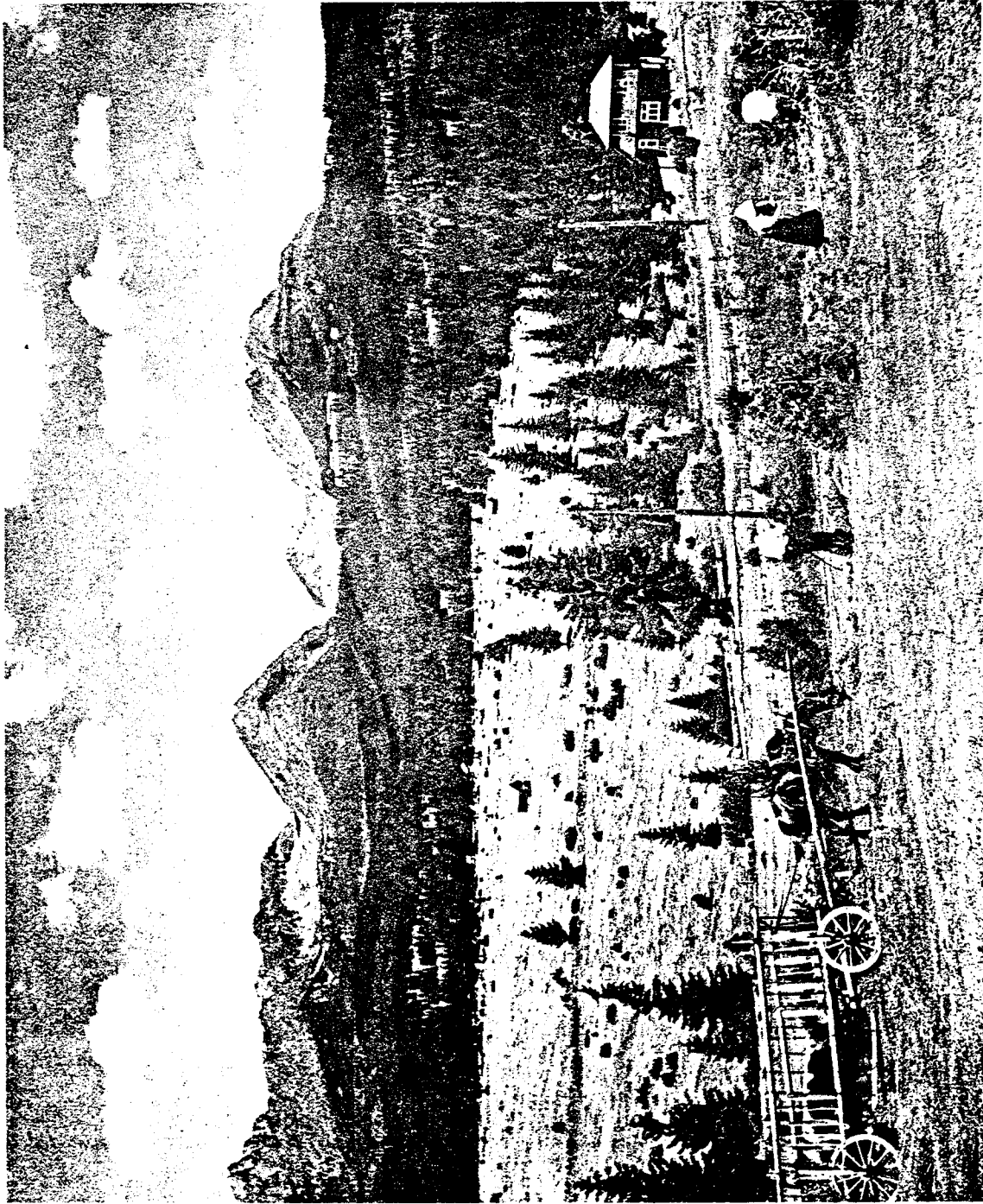
Nejseverněji leží Vysoké Tatry, nejvyšší pohoří v Československu. Jejich Gerlachovka je 2655 metrů vysoká.

*

V této a předešlé kapitole jsme mluvili o horách v Československu. Vyjmenovali jsme jen ty nejdůležitější.

přesahovat, dur.	to exceed
přesáhnout, pct.	
bod, m.	point
system, m.	system
pokračování, n.	sequel, continuation
navazovat, dur.	to join
navázat, pct.	
paralelní, adj.	parallel
paralelně, adv.	
kapitola, f.	chapter
vyjmenovat, pct.	to enumerate

Krajina pod Tatrami

Kapitola 5

Řeky v Čechách.

Splavné řeky mají velký význam pro vnitrozemský stát, jako je Československo.

Vody z Čech odvádí Labe na sever. Vody z Moravy odvádí Odra na sever, Morava a Dunaj na jih. Slovenské vody odvádí Dunaj.

Z českých zemí se po řekách vozilo zboží do světa ještě dřív, než byly postaveny jiné komunikace. Z Čech šla doprava po Labi do Německa a z německého přístavu Hamburku dál po moři.

Po Odře se zboží dopravovalo z Moravy na sever. Po Dunaji šlo na jih a jihovýchod, na Balkán a dál na Blízký východ a do Asie a Afriky. V moderní době dělá Dunaj stejnou službu taky Slovensku.

Silná čára znamená hranice povodí.
Říkáme jí rozvodí nebo předěl (continental divide).

Dvě hlavní české řeky, Vltava a Labe, rozdělují Čechy skoro přesně po vertikální ose, od jihu k severu.

Vltava pramení na Šumavě, teče nejdřív jihovýchodně, ale pak se točí přímo na sever. Teče severním směrem až k Mělníku, kde se vlévá do Labe.

Brzy po první světové válce se na Vltavě začaly budovat přehrady. Systém přehrad na jih od Prahy zásobuje elektrickým proudem podstatnou část středních Čech.

Hlavní přítoky Vltavy z pravé strany jsou Lužnice a Sázava a z levé strany Otava a Berounka.

Na Lužnici leží historická města Třeboň a Tábor. Třeboň je středisko českého rybníkářství. Tábor vznikl jako vojenský tábor na počátku XV. století. Sázava protéká tradiční manévrovou oblastí. Berounka, nejsevernější přítok Vltavy, vzniká u Plzně soutokem těchto řek: Mže, Radbuza, Ohlava a Úslava.

Do Labe se vlévají z pravé strany Cidlina a Jizera a z levé strany Orlice, Chrudimka, Vltava, Ohře a Bílina.

Orlice se vlévá do Labe v Hradci Králové, Chrudimka u Pardubic, Vltava u Mělníka, Ohře u Terezína, Bílina u Ústí nad Labem.

splavný, adj.	navigable
vnitrozemský, adj.	inland, interior
Balkán, m.	Balkans
Blízký východ, m.	Near East
pramenit, dur.	to spring, have its source
vlévat se do	to flow into,
	to have a confluence with
budovat, dur.	to build, erect
přehrada, f.	dam
zásobovat, dur.	to supply
zásobit, pct.	
podstatný, adj.	substantial, essential
rybníkářství, n.	fish hatchery,
nebo rybníkářství, n.	raising fish in ponds
	for commercial purposes
vznikat, dur.	to originate
vzniknout, pct.	
povodí, n.	river basin

German Names:

Labe	- Elbe	Odra	- Oder
Vltava	- Moldau	Dunaj	- Donau (Engl.-Danube)

Kapitola 6

Řeky na Moravě

Podstatnou většinu vod na Moravě sbírá řeka Morava. Pramení na severozápadě, teče skrz Olomouc a úrodnou nížinou dál k jihu. U města Hodonína se stává hranicí mezi Moravou a Slovenskem. Na jih od Břeclavi pak tvoří hranici mezi Rakouskem a Československem. Na západ od Bratislavy, hlavního města Slovenska, se vlévá do Dunaje.

Největší přítok řeky Moravy z pravé strany je Dyje, která má dva prameny: Jeden na Českomoravské vrchovině, jeden v Rakousku. U Vranova je největší čs. přehrada s elektrárnou.

Z levé strany se do Dyje vlévá Svratka. Na Svratce leží město Brno, sídlo jihomoravského kraje.

Z levé strany se do Moravy vlévá Bečva. Vody na sever od Bečvy sbírá Odra, která teče k severu, míjí Ostravu a u Bohumína opouští Československo. Odra se u Štětína (německy: Stettin, polsky: Szczecin) vlévá do Baltského moře.

Dunaj, Odra a Labe patří k nejdůležitějším evropským řekám. Po Dunaji jde říční doprava do Černého moře. Dardanely a Bospor spojují Černé moře se Středozemním mořem. Po Odře se zboží dopravuje do baltských přístavů.

Už před druhou světovou válkou vznikl proto plán spojit tyto dvě vodní cesty kanálem, který by podstatně zkrátil cestu z jihu Evropy na sever. Po válce začaly práce na stavbě tohoto kanálu, kterému se říká dunajsko-oderský. Je to nákladný projekt.

sbírat, dur.	to collect
sebrat, pct.	
úrodný, adj.	fertile
přítok, m.	tributary
povodí, n.	river basin
říční, adj.	river
kanál, m.	canal; channel
zkracovat, dur.	to shorten; abbreviate
zkrátit, pct.	
nákladný, adj.	costly
projekt, m.	project
elektrárna, f.	power plant

Kapitola 7

Řeky na Slovensku.

Skoro všechny vody ze Slovenska tečou k jihu. Sbírá je Dunaj. Jen několik malých řek a potoků na nejsevernějším Slovensku teče obráceným směrem.

Dunaj tvoří hranici Slovenska - a tím i Československa - od místa, kde se do něho vlévá Morava. Nejdřív, jen několik kilometrů, odděluje Československou republiku od Rakouska, pak protéká hlavním městem Slovenska, Bratislavou.

Ihned pod Bratislavou se Dunaj rozdvouje: Hlavní rameno se stává hranicí mezi Československem a Maďarskem. Severní rameno, tzv. Malý Dunaj, teče jižním Slovenskem. Mezi oběma rameny je Žitný ostrov. Oba Dunaje se potom zase spojují u Komárna. Dunaj pak teče dál k východu. Sleduje čs. hranici až za Ústřihom (maďarsky: Esztergom), kde opouští Československo. Brzy potom se Dunaj obrací na jih. Odvádí pak maďarské, jugoslávské, bulharské a rumunské vody do Černého moře.

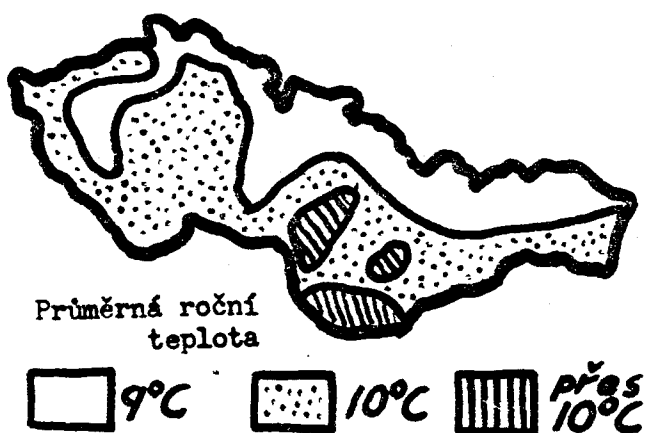
Největší přítok Dunaje na Slovensku je Váh, hlavní slovenská řeka. Váh má dva prameny, jeden ve Vysokých Tatrách, jeden v Nízkých Tatrách. Nejdřív teče podél jižních svahů Vysokých Tater. Za Žilinou se otáčí k jihozápadu, pak k jihu. Vlévá se do Malého Dunaje. V údolí Váhu jsou některá z nejdůležitějších slovenských měst, Žilina, Trenčín a Piešťany.

Další přítok Dunaje je řeka Nitra, která pramení mezi Malou a Velkou Fatrou. Do Dunaje se vlévá u Komárna.

Poslední z velkých slovenských přítoků Dunaje je Hron. Údolí Hronu je z nejkrásnějších na Slovensku. Prameny Hronu jsou na východě Nízkých Tater. Hron sleduje jejich jižní svahy k západu; u Banské Bystrice se otáčí k jihu. Do Dunaje se vlévá u Ostřihomi.

Východoslovenské řeky - největší z nich je Hornád - se nevlévají do Dunaje přímo. Tečou do Maďarska, kde je sbírá Tisa. Tisa se potom vlévá do Dunaje až v Jugoslávii.

obrácený, adj.	opposite, reverse
oddělovat, dur.	to separate, to divide
oddělit, pct.	
rozdvajovat (se), dur.	to divide into two
rozdvajit (se), pct.	
téci, dur., tečou or tekou	to flow
žitó, n.	rye
žitný, adj.	

Kapitola 8Podnebí (klíma)

Československo má mírné podnebí.

Jsou tam čtyři roční doby: V létě je teplo, tu a tam přicházejí bouřky a deště. V zimě mrzne a padá sníh. Brzy na jaře a na podzim dost prší.

Průměrná roční teplota je okolo 9°C. Čím dál na východ, tím větší je rozdíl mezi létem a zimou: V Čechách jsou jen málokdy velká horka a opravdu velké mrazy; na Slovensku je v zimě krutý mráz a v létě suché vedro.

Velký Žitný ostrov a nížina okolo jihozápadních Bílých Karpat jsou nejteplejší místa v ČSSR.

Nejstudenější oblasti jsou Vysoké Tatry, severní Morava a severní Čechy. Také oblast Brd ve středo-západních Čechách a větší část Českomoravské vrchoviny je hodně studená.

Doba žní je závislá na teplotě. Na jižním Slovensku jsou žně koncem června. V ostatních nížinách bývají v červenci. Výše, jako na Českomoravské vrchovině, jsou koncem července nebo počátkem srpna.

Československo má dost srážek (deště a sněhu).
Pravidelně tam nejsou sucha, která by ohrožovala
úrodu.

*

klima, n. (gen.: klimatu)
krutý, adj.
vedro, n.

climate
cruel
excessive
heat

*

Průměrná teplota

Místo	Nadmořská výška	Průměrná teplota		
		leden	červenec	rok
Praha	197 m	-0,5°C	19,5°C	9,4°C
Sněžka	1602 m	-7,2°C	8,3°C	0,2°C
Bratislava	206 m	-1,6°C	20,2°C	9,9°C
Lomnický štít	2632 m	-10,6°C	3,8°C	-3,7°C

Kapitola 9Města v České socialistické republice (1)

Česká socialistická republika je rozdělena na správní jednotky, kterým se říká kraje. Je jich sedm. Největší města jsou sídly krajských národních výborů.

Slovenská socialistická republika je rozdělena na tři kraje.

*

Největší město v Čechách a v Československu vůbec je Praha. Praha je hlavní město ČSSR a ČSR. Je sídlo presidenta, vlády a parlamentu. Jsou tam ústřední úřady a nejdůležitější školy. Praha je politické, kulturní, hospodářské a dopravní středisko státu. Je taky krajským městem Středočeského kraje.

Praha má přibližně 1 milión obyvatel. Byla založena někdy v 9. století. Každé století na ní nechal stopy. Najdete tam budovy všech stavebních stylů s výjimkou starých řeckých.

Tak, jako se na příklad New York rozděluje na 5 okresů nebo čtvrtí (boroughs), tak i Praha je rozdělena na obvody. Je jich deset. Nejstarší je Praha 1.

Na jihu Čech je krajské město České Budějovice. Leží na Vltavě. Budějovická továrna na tužky (značka KOH-I-NOOR) je známá po celém světě, stejně jako budějovické pivo.

Středisko západních Čech je Plzeň, sídlo Západočeského kraje. Je tam jedna z největších evropských zbrojovek, "Závody V.I.Lenina" (dříve Škodovy závody). Plzeňské pivo je starý známý exportní výrobek.

Ještě dál na severozápad jsou Karlovy Vary, světoznámé lázně. Karlovarské sklo a porculán taky mají dobrou pověst.

Na sever od Prahy je Ústí nad Labem, sídlo Severočeského kraje. Jak už jeho jméno říká, leží na Labi. V Ústí nad Labem je podstatná část čs. chemického průmyslu a obchodní přístav.

V Severočeském kraji je ještě jiné velké město, Liberec. Jsou tam textilní továrny (přádelny a tkalcovny).

Ve Východočeském kraji jsou dvě velká města, která spolu hospodářsky a kulturně soutěží: Hradec Králové, sídlo kraje, a Pardubice. Obě jsou na Labi. V Hradci Králové se vyrábí hlavně nábytek, mýdlo a hudební nástroje. V Pardubicích je mimo jiné rafinerie ropy. Také tam je dostihová dráha; na pardubické dostihy přijíždějí vybraní jezdci z celé Evropy.

čtvrť, gen.: -ě or -i, f.	city district, quarter, ward, borough
čtvrť, gen.: -ě or -i, f.	quarter, a fourth
dostih, m.	horse race
dostihová dráha, f.	horse track
hospodářský, adj.	economic
jezdec, m.	rider
kulturní, adj.	cultural
pověst, f.	reputation
přádelna, f.	spinning mill
sídlo, n.	seat
soutěžit, dur.	to compete
správní, adj.	administrative
stavební, adj.	construction; architectural
styl, m.	style
tkalcovna, f.	weaving mill
výjimka, f.	exception
závodit, dur.	to race

Středočeský kraj	se sídlem	v Praze
Jihočeský "	"	v Českých Budějovicích
Západočeský "	"	v Plzni
Severočeský "	"	v Ústí nad Labem
Východočeský "	"	v Hradci Králové
Jihomoravský "	"	v Brně
Severomoravský kraj	"	v Ostravě
Západoslovenský kraj	"	v Bratislavě
Středoslovenský kraj	"	v Banské Bystrici
Východoslovenský kraj	"	v Košicích

Hlavní město Praha je samostatným územním celkem s právy kraje. Je rozdělené na 10 obvodů.

Okresy na Slovensku

Banská Bystrica	Považská Bystrica
Bardejov	Prešov
Bratislava -venkov	Prievidza
Čadca	Rimavská Sobota
Dolný Kubín	Rožňava
Dunajská Streda	Senica
Galanta	Spišská Nová Ves
Humenné	Stará Lubovňa
Komárno	Svidník
Košice - mesto	Topoľčany
Košice - venkov	Trebišov
Levice	Trenčín
Liptovský Mikuláš	Trnava
Lučenec	Velký Krtíš
Martin	Vranov nad Topľou
Michalovce	Zvoleň
Nitra	Žiar nad Hronom
Nové Zámky	Žilina
Poprad	

Kapitola 10Města v České socialistické republice (2)

V minulé kapitole jsme vyjmenovali některá větší města v Čechách. Teď budeme číst o jiných městech, která jsou důležitá, abyste o nich věděli.

V jihočeském kraji jsou Strakonice s továrnou na motocykly.

V Západočeském kraji je Cheb, důležitá pohraniční stanice ve styku ČSSR se západní Evropou.

V Západočeském kraji jsou taky, kromě Karlových Varů, tři stará lázeňská města: Mariánské Lázně, Františkovy Lázně a Jáchymov. Jáchymov po válce ovšem přestal být léčebným sídlem: Je to středisko nejvýznamnější uranové oblasti v Československu.

V Severočeském kraji pod Krušnými horami je skupina průmyslových měst: Chomutov, Most, Duchcov a Teplice. Leží ve velké a hustě zalidněné hnědouhelné pánvi. V Mostě je továrna na syntetický benzín, který se dělá z hnědého uhlí.

Ve Středočeském kraji jsou tato významná průmyslová města: Mladá Boleslav s továrnou na automobily Škoda, Kladno s velkými hutěmi, železárnami a ocelárnami, Příbram s doly na stříbro, Kolín s chemickým průmyslem.

Podél hranic jsou místa, důležitá ve styku se Západem. V Jihočeském kraji jsou to na rakouských hranicích České Velenice a Horní Dvořiště. V Západočeském kraji na hranicích se západním Německem jsou tyto hlavní přechody: Železná Ruda a Folmava na Šumavě, a dál na severozápad Rozvadov a Cheb.

lázeňský, adj.
léčebný, adj.
zalidněný, adj.
hustý, adj.
    hustě, adv.
uhelná pánev, f
syntetický, adj.
huť, f.

spa, warm-springs
health, curing
populated
dense, thick
coal basin
synthetic
smelter

Kapitola 11Města v České socialistické republice (3)

Sídlem Jihomoravského kraje je Brno. Má 315 000 obyvatel, a je tak druhým největším městem v ČSSR. Je tam universita a technika, vysoká škola zemědělská a vysoká škola zvěrolékařská. Je tam významný strojírenský, zbrojařský, chemický a textilní průmysl. Brno je hospodářské a kulturní středisko Jihomoravského a Severomoravského kraje.

Sídlem Severomoravského kraje je Ostrava. Je skoro u polských hranic. Ostrava a okolí je jedna z nejhustěji zalidněných částí Československa. V Ostravě a ve městech okolo ní jsou železárny, ocelárny, slévárny, válcovny, rourovny, chemické továrny, továrny na automobily a na železniční vagóny a mnoho jiného průmyslu. Ostrava je středisko bohaté Ostravskokarvinské pánve, která dodává nejkvalitnější černé uhlí. Ostrava a Bohumín jsou největšími uzly vnitřní i mezinárodní dopravy. Nový Bohumín má největší nádraží v republice.

Mezi Brnem a Ostravou leží Olomouc. Je to bohaté město s průmyslem potravinářským, strojírenským a farmaceutickým.

Ve východní části Jihomoravského kraje je Gottwaldov, který se do nedávna jmenoval Zlín. Je to město, které v letech 1918 až 1938 vyrostlo z ospalé vesnice v největší světové středisko výroby bot. Jsou tam největší kožedělné průmyslové závody. Dále se tam vyrábějí stroje, pneumatiky a textil. Jsou tam taky filmové ateliéry.

Na Českomoravské vrchovině je Jihlava s průmyslem strojírenským, textilním, potravinářským a s dřevo-průmyslem.

Nedaleko Olomouce jsou Hranice a Prostějov. V Hranicích je vojenská akademie. Absolventi této akademie jsou při odchodu jmenováni poručíky. V Prostějově je textilní průmysl a armádní letecké učiliště (ne důstojnické).

V Jihomoravském kraji je Hodonín, kde se narodil T.G.Masaryk, první prezident ČSR. Na řece Dyji leží Znojmo, odkud se vyvázejí do světa kyselá okurky.

Důležitou křižovatkou hlavních tratí je Břeclav.

strojírna, f.	machine factory
strojírenský, adj.	
slévárna, f.	foundry
roura, f.	pipe, tube
rourovna, f.	pipe factory
válcovna, f.	sheet metal factory, rolling mill
kamenné (nebo černé) uhlí	hard coal, anthracite
kamenouhelný, adj.	
ospalý, adj.	sleepy
kompetence, f.	jurisdiction, competence
absolvent, m.	graduate
jmenovat, dur.	to appoint, to commission, to name
učiliště, n.	training institution, school
potraviny, f.pl.	foodstuff, victuals
okurka, f.	cucumber
kyselá okurka	pickle (cucumber)

Kapitola 12Města ve Slovenské socialistické republice

Na Dunaji leží hlavní město SSR, Bratislava. Má asi 256 tisíc obyvatel. V Bratislavě jsou všechny slovenské ústřední úřady a vysoké školy. Je tam mnoho průmyslových podniků a velký dunajský přístav.

Na severovýchod od Bratislavy je Nitra, nejstarší slovenské město a jedno z nejstarších měst ve střední Evropě. Má potravinářský průmysl (cukrovar, mlýny, atd.) a dřevovýrobu. Vyrábějí se tam asbestocementové výrobky, textil, ocelové pásy, plastické hmoty.

V údolí řeky Váhu je Žilina. V Žilině a okolí je budován nový zbrojní průmysl, automobilové opravy.

Vysoko v údolí Hronu, mezi Velkou Fatrou a Nízkými Tatrami, je Banská Bystrica. Tam začalo roku 1944 povstání proti nacistům. Je tam dřevoprůmysl, strojírenský, textilní a potravinářský průmysl a nejmodernější cementárna a kovohutě.

Na východě Slovenska jsou Košice. Tam roste systém kovoprůmyslových továren po vzoru sovětských kombinátů. Je tam průmysl strojírenský a potravinářský. Prešov má průmysl potravinářský a dřevoprůmysl. Je tam elektrotechnický závod a generální oprava automobilů.

Z ostatních slovenských měst už znáte Komárno s dunajským přístavem a loděnicemi.

V údolí Váhu leží Trnava, duchovní středisko slovenských katolíků. Duchovním střediskem slovenských evangelíků je Martin v údolí pod Malou Fatrou. Stal se průmyslovým městem až po roce 1945.

Na sever od Trnavy jsou lázně Piešťany, kam si lidé z celého světa jezdili léčit revmatismus. Ještě severněji je Trenčín s textilním a potravinářským průmyslem.

Nad Trenčínem je Dubnica, do nedávna malé, tiché místo. Dnes je tam obrovská zbrojovka, postavená většinou pod zemí.

Turistické středisko je Poprad ve Vysokých Tatrách.

*

V kapitolách o městech v Československu jsme se omezili jen na nejdůležitější jména. V dalších kapitolách se budeme muset zmínit ještě o jiných místech.

povstání, n.
kovoprůmysl, m.
kombinát, m.

duchovní, adj.
katolík, m.
evangelík, m.
revmatismus, m.
obrovský, adj.
turistický, adj.

uprising
metallurgical industry
a system of factories
supplementing one
another
spiritual
Catholic
evangelic, Protestant
rheumatism
giant, vast, immense
tourist

Kapitola 13Co dává země (1)
Nerostné bohatství.1. Suroviny

Československo nemá dost vlastních surovin. Ale z těch, které tam jsou, umělo dostat co nejvíc.

V jižních Čechách na Krumlovsku jsou ložiska grafitu (tuhy), který je velmi kvalitní. V Českých Budějovicích vznikla továrna na tužky (Hardtmuth). Její výrobky, tužky KOH-I-NOOR, najdete v ruce architektů kdekoli na světě.

V okolí Karlových Varů jsou ložiska kaolínu. Je to hlína, ze které se dělá porcelán. Český porcelán byl jeden z nejlepších na světě.

Podobně jako porcelán je taky známé české sklo. Čechy jsou bohaté na různé druhy písku, ze kterých se vyrábí sklo. V severních a západních Čechách se dělá křišťálové a stolní sklo (např. Kamenický Šenov, Karlovarsko) a bižuterie (Jablonec nad Nisou).

2. Uhlí a kovy

V ČSSR je několik uhelných pánví.

Hnědé uhlí se doluje v Teplicko-duchcovsko-chomutovské pánvi a v Sokolovsko-loketské pánvi v západních Čechách. Menší hnědouhelná pánev je na Slovensku u Handlové.

Černé (kamenné) uhlí je v okolí Kladna a v Nýřanech v Čechách. Nejbohatší kamenouhelné doly jsou na Ostravsku.

Průmysl rudný je důležitým zásobovatelem celého hospodářství základními surovinami.

Železná ruda (s nízkým obsahem železa) pochází převážně ze dvou oblastí:

1. v Čechách ze středočeské pánve nučicko-chrustenické (mezi Prahou a Berounem),

2. ze Slovenského rudohoří a od Spišské Nové Vsi. Domácí zdroje však nestačí a železná ruda se dováží, hlavně z SSSR (taky z Indie, Brazílie a Číny).

Uranové rudy se těží především v severozápadních Čechách (Jáchymov, první známá ložiska uranové rudy) a na Příbramsku.

Dále se těží rudy: manganová, olovnatozinková, fluorit, wolframit, molybdenit, měď, barevné kovy, pyrit.

Měděné rudy jsou v Jizerských horách a Krkonoších, v Hrubém Jeseníku a ve Slovenském rudohoří. Je jich jen málo a nestačí potřebě čs. průmyslu.

barevný kov	nonferrous metal
nerost, m.	mineral
surovina, f.	raw material
tuha, f. nebo grafit, m.	graphite
ložisko, n.	deposit (of ore); bearing
dolovat, dur.	to mine
kaolín or kaolin, m.	kaolin, porcelain-clay
hlína, f.	clay; earth, loam
kvalitní, adj.	quality
křišťálový, adj.	crystal
stolní, adj.	table
bižutérie or bižuterie, f.	costume jewelry
měď, f.	copper
ruda, f.	ore
mangan, m.	manganese
olovo, n.	lead
zinek, m.	zinc
fluorit, m.	fluorite
wolframit, m.	wolframite
molybdenit, m.	molybdenite
pyrit, m.	pyrite (fool's gold)

Kapitola 14Co dává země (2)1. Zemědělství a lesnictví.

Půda a její užitkové vlastnosti jsou základem hospodářského života. Po této stránce je Československo velmi bohaté. Jen asi čtyři procenta z celého jejího povrchu je neplodná půda. Zemědělství kryje většinu spotřeby potravin.

V nížinách okolo Labe, Moravy, Váhu a na Velkém Žitném ostrově je nejlepší půda. Pěstuje se tam pšenice a cukrová řepa. V řepných oblastech jsou velké cukrovarny. (Polabí, Poohří, na Hané a na jižním Slovensku).

V trochu vyšších polohách se kromě pšenice pěstují ostatní druhy obilí. V podhoří rostou brambory. Ještě výše jsou pastviny pro dobytek.

Na severozápad od Prahy, na Žatecku a Lounsku, jsou velké chmelnice. Stačí zásobovat chmelem domácí pivovary a ještě chmel vyvázejí. Nejznámější značky evropského exportního piva jsou vyráběny z českého chmelu.

V okolí větších měst jsou zelinářské zahrady, které zásobují města čerstvou zeleninou.

Na sever od Prahy (Mělník, Roudnice), na jihovýchodní Moravě a na různých místech na Slovensku se pěstuje víno.

Na Slovensku taky roste tabák, ale jen podřadné kvality.

V jižních Čechách (Třeboň) jsou sta rybníků. Pěstují se v nich kapři, tradiční české vánoční jídlo.

Kromě hovězího dobytka se pěstují vepři; česká (pražská) uzená šunka vždycky měla dobré místo v čs. vývozu.

Na horách, zvláště na Slovensku, se pasou stáda ovcí. Jejich vlna zásobuje textilní továrny. Z velké části se ovšem vlna musí dovážet.

Z drůbeže je nejpopulárnější husa. České posvícení nemůže být bez pečené husy.

Asi třetina plochy Československa je pokryta lesy. Dřevo z čs. lesů je surovinou pro průmysl: Dělá se z něho nábytek, papír, sirky atd. Čs. továrny na nábytek, papírny (největší u Českého Krumlova) a sirkárny (Sušice) vyrábějí ze značné části pro export.

2. Minerální prameny.

Na mnohých místech v Československu jsou minerální léčebné prameny. Je jich asi tisíc.

V Západočeském kraji jsou Karlovy Vary, Mariánské Lázně a Františkovy Lázně. Ve středních Čechách jsou Poděbrady (choroby srdce). V Jihomoravském kraji jsou to především Luhačovice (choroby žaludku), na Slovensku hlavně Piešťany (revmatismus).

Vody z českých léčebných pramenů se plní do lahví a prodávají se jako stolní minerální vody.

lesnictví, n.	forestry
předpoklad, m.	assumption, supposition; here: prerequisite, condition
soběstačný, adj.	self-sufficient
produkt, m.	product
pšenice, f.	wheat
cukrová řepa, f.	sugar beets
cukrovar, m.	sugar factory
podhoří, n.	foothills area
pastvina, f.	pasture
chmel, m. (gen.: chmele or chmelu)	hops
chmelnice, f.	hop field
podřadný, adj.	inferior
kapr, m.	carp
tradiční, adj.	traditional
vepř, m.	hog

šunka, f.
posvícení, n.

ham
a dedicatory holiday
commemorating the
consecration of a church,
celebrated with feasts,
dances and merry-making

papírna, f.
sirkárna, f.
ze značné části

paper mill
match factory
to a considerable (large)
extent

minerální, adj.
léčebný, adj.
choroba, f.

mineral
curing, health
ailment, disease

Z celkové výměry půdy v roce 1959:

zemědělská půda	57,8%
lesní půda	34 %
rybníky	0,4%
nezemědělská půda	7,8%

Kapitola 15Průmysl

Průmyslová výroba je v Československu nejdůležitějším a největším úsekem národního hospodářství. Před druhou světovou válkou to byl hlavně lehký průmysl. Dnes převažuje výroba výrobních prostředků.

Spojenectví Československa se Sověty diktovalo velkou změnu v čs. průmyslu.

Československo už nemůže vyrábět to, co by mohlo za dobré peníze prodávat do ciziny. Nevyrábí dost ani toho, co potřebuje domácí trh. Smí vyrábět jen to, co chce SSSR.

V sovětském plánu to je na prvním místě železo, železné výrobky a stroje. Sovětský svaz je potřebuje jednak sám, jednak k industrializaci ostatních satelitů a některých asijských zemí.

Jen malá část čs. vývozu jde teď na západ.

Kovoprůmysl: Hutě, železárny, ocelárny a strojírný jsou spojovány do tzv. kombinátů po sovětském vzoru.

Střediska kovoprůmyslu v českých krajích jsou Praha, Kladno, Plzeň, Ostrava (Vítkovice, Karviná), Třinec a Brno. Na Slovensku nové podniky v údolí Váhu, v údolí Hronu, u Košic a u Spišské Nové Vsi.

Zbrojní průmysl je především v Plzni (závody V.I.Lenina, dříve Škodovy závody), v Brně (Zbrojovka) a u Zvoleně na Slovensku. Továrny na vojenské výbušniny a střelivo jsou v Poličce a ve Vlašimi.

Automobilový průmysl: Automobily vyrábějí Leninovy závody (značka Škoda) a Kopřivnická vozovka (značka Tatra) v Kopřivnici (na jih od Ostravy).

Textilní průmysl je v Čechách hlavně na severu (Liberec) a na severovýchodě (Náchod). Na Moravě má Brno velké textilní továrny. Olomouc a Prostějov mají konfekci. Také na Slovensku jsou na různých místech (např. Trenčín, Žilina, Ružomberok) textilní továrny.

Obuvnický průmysl: Největší v ČSSR jsou kožedělné průmyslové závody (Svit, dříve Baťa) v Gottwaldově na Moravě. (Gottwaldov se dřív jmenoval Zlín). Baťovy závody byly před válkou největší na světě.

Chemický průmysl se soustřeďuje v Ústí nad Labem a okolí, v Ostravě a v Bratislavě. V Záluží u Mostu je továrna na syntetický benzín (z uhlí). Různé chemické továrny, továrny na léky, rafinerie petroleje a gumárny jsou po celé republice: Kolín, Pardubice, Semtín, Hradec Králové, chemický kombinát ve Strážském (na j.ozápad od Humenného) aj.

Průmysl celulózy a papíru. Největší závod je v horním Povltaví ve Větrní (u Českého Krumlova). Dále jsou to Loučovice. Jiné papírny s dost velkou kapacitou jsou v Hostinném, v Bělé pod Bezdězem, v Plzni a ve Štětí a na Moravě v Olšanech a Jindřichově. Na Slovensku v Ružomberoku, Žilině, Martině a jinde.

Dřevařský průmysl: Různé továrny na nábytek vyvázejí jednoduchý moderní nábytek do západní Evropy, kde je málo dřeva.

Sklo a porcelán: Sklárný, které vyrábějí drahé křišťálové stolní sklo a lustry, jsou hlavně u Karlových Varů a v severních Čechách. Bižuterie je v Jablonci nad Nisou. Mnoho jiných skláren po celých Čechách dělá ostatní druhy skla. Výroba porcelánu je také hlavně u Karlových Varů.

úsek, m.	sector
národní hospodářství, n.	national economy
převažovat, dur.	to be predominant
výrobní prostředek, m.	means of production (heavy industry)
spojenectví, n.	alliance
kovoprůmysl, m.	metallurgical industry
značka, f.	brand name
vozovka, f.	railroad car factory
textilní, adj.	textile
obuvnický průmysl, m.	shoe industry
lék, m.	drug, medicament
gumárna, f.	rubber factory
papírna, f.	paper mill
kapacita, f.	capacity
dřevařský průmysl, m.	lumber industry

křišťál, m.
křišťálový, adj.
stolní, adj.
lustr, m.
kombinát, m.

crystal
table
chandelier
combine, large industrial
concern, group of
industrial works as a
single concern

Kapitola 16Doprava

Osobní i nákladní doprava v Československu je v rukou státu. Stát spravuje železnice, silniční dopravu, letecké linky i lodní dopravu.

Železnice byly hned od počátku stavěny státem. Bylo to tak všude v Evropě. V komplikovaných evropských poměrech železnice byly tak důležité strategicky, že je vlády nechtěly mít v rukou soukromých společností.

Lodní (říční) doprava byla znárodněna (postátněna) po válce. Taký soukromé letecké a autobusové linky byly znárodněny.

Československo má hustou železniční síť. Od západu k východu hlavní trati spojují největší města (Prahu s Plzní, Brnem, Bratislavou a Prahu s Olomoucí, Ostravou, Košicemi). Na tyto trati se napojují jiné, které obstarávají spojení s ostatními průmyslovými a populačními středisky.

Těchto hlavních tratí taky užívá mezinárodní doprava.

Silniční síť je taky hodně hustá, a čs. silnice většinou jsou v dobrém stavu.

Autobusová doprava má velký význam.

V mezinárodní letecké dopravě Československo začíná mít velký význam, který mělo před válkou; tehdy byla Praha leteckou křižovatkou Evropy.

Osobní doprava po řekách má význam jen rekreační. Po řekách se dopravují náklady, a to hlavně v mezinárodním styku.

V roce 1958 přepravily říční lodi 3 247.000 tun nákladů. Po Dunaji jdou čs. výrobky do jihovýchodní Evropy, do Asie a do Afriky.

Skoro polovina všeho čs. zámořského exportu jde přes polské přístavy. Toto zboží je tam však posíláno po dráze.

spravovat, (jen dur.)	to manage, to administer
soukromý, adj.	private
znárodňovat, dur.	to nationalize
znárodnit, pct.	
postátňovat, dur.	to nationalize
postátnit, pct.	
napojovat, dur.	to have connections with
napojit, pct.	
obstarávat, dur.	to provide, to take care of
význam, m.	significance, importance
rekreační, adj.	recreational
zámořský export	overseas export
zámoří, n.	regions overseas

Kapitola 17Sociální poměry

V ČSSR je socialistický hospodářský systém. To znamená, velká většina výrobních prostředků je majetkem státu.

Jednou ze zásad socialismu je, že všichni občané mají právo na práci. Rub této zásady v komunistických režimech je, že stát velmi silně zasahuje do pracovních podmínek svých občanů. Je sice možnost výběru zaměstnání, ale nikdo nemůže opustit místo, které z nějakého důvodu je důležité, aniž by za něj byla náhrada.

Třídní a sociální složení obyvatelstva
v ČSSR v roce 1965

		%
Dělníci	8 293 000	58,4
Ostatní zaměstnanci	4 210 000	29,7
Družstevní rolníci	1 170 000	8,2
Ostatní družstevní výrobci	159 000	1,1
Drobní rolníci	311 000	2,2
Svobodná povolání	10 000	0,1
Řemeslníci a živnostníci	41 000	0,3

Protože v zemědělství je teď málo pracovních sil, Československo musí dovážet zemědělské výrobky. ČSSR je nemůže kupovat na volném mezinárodním trhu; musí je dovážet z SSSR. To ovšem zvyšuje závislost Československa na Sovětském svazu. Před válkou bylo Československo zemědělsky soběstačné (s výjimkou dovozu některých masných produktů, např. vepřů z Maďarska). Dováželo ovšem luxusní potraviny (dánské máslo, švýcarské sýry a pod.), anebo takové potraviny a plodiny, které přirozeně nemělo (banány, pomeranče, mořské ryby, kávu, čaj atd.)

Zákon nutí pracovat i ženy, a to až do věku 55 let.

Náboženství. Asi dvě třetiny až tři čtvrtiny obyvatelstva ČSSR jsou římskými katolíci. Tzv. církev československá (podobná americkým unitářům) má asi 1 000 000 příslušníků.

zásada, f.	principle
rub, m.	back, reverse
zasahovat, dur.	to interfere, to meddle, to encroach
řemeslník, m.	craftsman, handicraftsman, artisan
živnostník, m..	tradesman
náhrada, f.	replacement
závislost, f.	dependence
potraviny, f.pl.	foodstuffs
soběstačný, adj.	self-sufficient
přirozeně, adv.	naturally; by nature
církev, f.	Church

Kapitola 18Měna, platy a mzdy

Československá měnová jednotka se jmenuje koruna československá. Jedna koruna má 100 haléřů. Oficiální zkratka koruny je Kčs.

Úřední kurs koruny je 7.20 Kčs za americký dolar. Jenom turisté, kteří přijedou do ČSSR utratit dolary, dostanou lepší kurs: Mohou za 1 dolar koupit 16.20 Kčs.

Měsíčník "Československý přehled", který v New Yorku vydával "Výbor pro svobodnou Evropu", měl v únoru 1957 tabulku o tom, kolik vydělávají lidé v Československu.

Dobře žijí lidé, kteří dostávají nad 4500 Kčs měsíčně. Jsou to vysocí funkcionáři komunistické strany, poslanci, nejvyšší státní úředníci a důstojníci, ředitelé průmyslových podniků a někteří spisovatelé a herci (4500 Kčs - 625 dolarů).

Slušně žijí tajemníci strany, důstojníci, vedoucí tajné policie, vyšší státní úředníci; universitní profesori, techničtí odborníci, dělníci-specialisté, horníci, spisovatelé a herci. Vydělávají 2000 až 4500 Kčs měsíčně (278 až 625 dolarů).

Nízkou životní úroveň má víc než třetina pracujících. Berou 1200 až 2000 Kčs měsíčně (164 až 278 dolarů).

Nejhorší životní úroveň má přes 50% všech pracujících. Vydělávají pod 1200 Kčs, tj. méně než 164 dolary za měsíc.

Není možné přesně srovnávat vnitřní kupní sílu různých měn. Některé věci jsou v jedné zemi lacinější (nebo dražší) než v jiné zemi bez ohledu na měnu. Tak např. bydlení je v Československu levnější než ve Spojených státech. Některé předměty (i denní potřeby) jsou tam mnohem dražší, nebo nejsou k dostání.

V celku možno říci, že v USA si můžete za sto dolarů koupit víc než za sedm set korun v Československu.

Američanům se mohou zdát podivné československé bankovky: každá hodnota má jiný tvar, barvu a kresbu.

V Československu je teď, po velkých reformách, jen několik bank. Nesoutěží spolu, protože patří státu. Mají jen různé funkce. Některé přijímají vklady, jiné financují průmysl atd. Tyto banky mají hustou síť filiálek po celé republice.

bankovka, f.	banknote
filiálka, f.	branch office
herec, m.	actor
hodnota, f.	value
konkurovat, dur.	to compete
konkurence, f.	competition
konkurent, m.	competitor
měsíčník, m.	monthly magazine
poslanec, m.	member of parliament, representative
reforma, f.	reform
spisovatel, m.	author, writer
tabulka, f.	chart, table
tajemník, m.	secretary
turista, m.	tourist
životní úroveň, f.	living standard
mzda, f.	wage

Kapitola 19Správní systém

V Sovětském svazu je jen jedna politická strana, komunistická. V tzv. lidových demokraciích je na papíře systém trochu jiný: Je tam několik politických stran. To má svůj účel. Má se tak předstírat, že tam není diktatura jedné strany, ale demokratický, parlamentární systém.

Taky v Československu je několik politických stran. Komunistická strana je v českých krajích i na Slovensku. Ale v českých krajích je taky ještě tzv. Česká strana socialistická a Česká strana lidová (katolická). Na Slovensku jsou dovoleny dvě jiné, místní nekomunistické strany. Jejich funkcionáři mohou být jen lidé, ochotní sloužit komunistům.

Podle stavu z roku 1966 bylo v KSC organizováno 12% všeho obyvatelstva ČSSR. Z počtu obyvatel starších než 18 let bylo ve straně organizováno 17,2% (v českých krajích 19,6% a na Slovensku 11,3%).

Nejmocnější politický orgán v ČSSR je Ústřední výbor komunistické strany Československa (ÚV KSC). Tento výbor rozhoduje o tom, kolik poslanců budou jednotlivé strany mít ve Federálním shromáždění (ve Sněmovně lidu a ve Sněmovně národů). ÚV KSC taky rozhoduje, kdo je dost politicky spolehlivý, aby mohl být dán na kandidátní listinu.

Volič nemá možnost výběru mezi stranami nebo kandidáty. Dostane k volbám jen jednu kandidátní listinu. To je tak zvaná "jednotná kandidátka". Podle zákona volič musí jít volit.

ÚV KSC nemá podle ústavy žádnou funkci. Můžeme však říci, že v ČSSR "všechna moc pochází z ÚV KSC", a ten zase ve všech důležitých věcech dostává rozkazy z Moskvy.

Federální shromáždění má dvě sněmovny. Volí presidenta (na 5 let), který podle ústavy nemá skoro žádnou výkonnou moc. President je vrchním velitelem čs. ozbrojených sil; také jmenuje vládu.

Každý člen vlády se stává šéfem jednoho ministerstva. Počet ministerstev se čas od času mění. Teď je jich kolem dvaceti.

*

Obce, tj. města a vesnice, jsou spravovány místními národními výbory (MNV). Jenom v Praze, kde je pro každý městský obvod jeden MNV, je taky ještě tzv. Ústřední národní výbor (ÚNV). (V ČSSR je 14 807 obcí.)

Správu okresů obstarávají okresní národní výbory (ONV). Krajské národní výbory (KNV) mají na starosti správu kraje v ČSSR.

V čele každého národního výboru je předseda. Předseda MNV je něco jako starosta (mayor) v amerických městech.

Při volbách do národních výborů se také volí tzv. referenti. Jsou to šéfové jednotlivých oddělení městské, okresní, resp. krajské správy. Např. "zdravotní referent MNV" je něco jako "City Health Commissioner".

Volby do národních výborů se dělají podobně jako volby do parlamentu.

lidová demokracie, f.	people's democracy
diktatura, f.	dictatorship
parlament, m.	parliament
parlamentní, adj.	parliamentary
volič, m.	voter
výběr, m.	selection
ústava, f.	constitution
ústavní, adj.	constitutional
pocházet (z něčeho), dur.	to originate, to stem from, to hail from
předseda, m.	chairman
kandidát, m.	candidate
kandidátka, f.	(female) candidate
kandidátní listina or for short: kandidátka, f.	ballot
prezident republiky vláda, f.	President of the Republic cabinet, government (a body of ministers, comparable in function to the President of the U.S.)

předseda vlády	premier
první náměstek předsedy vlády	first deputy premier
náměstkyně předsedy vlády	deputy (woman) premier
ministr, pl. m.	minister
ministryně, f.	minister (woman)
ministerstvo, n.	ministry (a branch of government)

*

Federální shromáždění	Federal Assembly
poslanec, pl.-nci, m.	representative
politická strana	political party
Komunistická strana Československa	Communist Party of Czechoslovakia
Ústřední výbor Komunistické strany Československa	Central Committee of the Communist Party of Czechoslovakia
Československá strana lidová	Czech People's Party
volba, f.	election
volba presidenta republiky	presidential election
volby do Federálního shromáždění	Federal Assembly election
tajné volby	secret ballot
přímé volby	direct election
volit někoho, dur. zvolit, pct.	to elect s.o.
hlasovat pro někoho, pro něco, dur.	to vote for s.o. or s.t.
volební seznam	register of voters
volební místnost	polling place
předvolební agitace	pre-election campaigning
volební leták	election propaganda flyer
volební právo	right to vote
volební povinnost	duty to vote

Vláda Československé socialistické republiky

(Federální vláda ČSSR)

předseda vlády
místopředseda
ministr
ministryně
státní tajemník
státní tajemnice

premier
deputy premier
minister
minister
state secretary
state secretary

ministerstvo
zahraničních věcí
národní obrany
vnitřní
plánování
financí
zahraničního obchodu
práce a sociálních věcí

Ministry of
Foreign Affairs
National Defense
Interior
Planning
Finance
Foreign Trade
Labor and Social Affairs

ministr, předseda výboru
pro
ceny
technický a investiční
rozvoj
průmysl
zemědělství a výživu
dopravu
pošty a telekomunikace
tisk a informace

Minister, Chairman
of the Committee for
Prices
Technical and Investment
Development
Industry
Agriculture and Food
Transportation
Post Office and
Telecommunications
the Press and Information

ministr bez resortu

Minister without Portfolio

Kapitola 20

Československá federace

Podle ústavního zákona ze dne 27. října 1968, č. 143 Sbírky zákonů, platného od 1. ledna 1969, Československá socialistická republika je federativní stát dvou rovnoprávných bratrských národů, Čechů a Slováků. Základem Československé socialistické republiky je dobrovolný svazek rovnoprávných národních států českého a slovenského národa založený na právu sebeurčení každého z nich.

Československou socialistickou republiku tvoří

Česká socialistická republika
a
Slovenská socialistická republika.

Obě republiky mají v Československé socialistické republice rovnoprávné postavení.

ČSSR i ČSR a SSR jsou vybudovány na základně socialistické demokracie.

Státní moc vykonává pracující lid svými zastupitelskými sbory, jimiž jsou:

Federální shromáždění
Česká národní rada
Slovenská národní rada
Národní výbory

Federální shromáždění je nejvyšším orgánem státní moci a jediným zákonodárným sborem Československé socialistické republiky. Má dvě sněmovny. Jsou to:

Sněmovna lidu
Sněmovna národů

Sněmovna lidu má 200 poslanců, kteří jsou voleni v celé Československé socialistické republice.

Sněmovna národů má 150 poslanců, z nichž se 75 volí v České socialistické republice a 75 v Slovenské socialistické republice. Obě sněmovny jsou rovnoprávné a volené na 4 roky.

V čele Československé socialistické republiky je president. Volí ho Federální shromáždění na období 5 let. Prezident Československé socialistické republiky jmenuje a odvolává předsedu a ostatní členy vlády. Je vrchním velitelem ozbrojených sil. Má právo udělovat amnestii atd.

Vláda Československé socialistické republiky je nejvyšším výkonným orgánem státní moci Československé socialistické republiky. Skládá se z předsedy, místopředsedů, ministrů a státních tajemníků. Státní tajemníci působí ve všech federálních ministerstvech. Je-li ministrem občan České socialistické republiky, je státním tajemníkem občan Slovenské socialistické republiky, nebo naopak.

Vláda České socialistické republiky a vláda Slovenské socialistické republiky jsou nejvyšším výkonným orgánem státní moci republik.

Představitelem národní svrchovanosti a svébytnosti českého národa a nejvyšším orgánem státní moci v České socialistické republice je Česká národní rada. Obdobným orgánem ve Slovenské socialistické republice je Slovenská národní rada.

Území ČSR tvoří území českých krajů, území SSR tvoří území Slovenska.

Českého a slovenského jazyka se užívá rovnoprávně při vyhlášení zákonů a jiných obecně závazných právních předpisů. Při jednání všech státních orgánů ČSSR a obou republik, v řízení před nimi a v ostatním jejich styku s občany se užívá obou jazyků rovnoprávně.

Ústavní zákon č. 144 Sbírký zákonů ze dne 27. října 1968 o postavení národností v ČSSR stanoví mimo jiné: ČSSR jako společný stát českého a slovenského národa a národností žijících na jeho území v duchu socialistické demokracie a internacionalismu zabezpečuje maďarské, německé, polské a ukrajinské (rusínské) národnosti možnosti a prostředky všestranného vývoje.

jednání, n.	action, proceedings
naopak	vice versa
obdobný, adj.	analogous
odvolávat, dur.	to recall; to remove
právní, adj.	legal
působit, dur.	to work, to be active, to act
rovnoprávný, adj.	equal, having equal rights (status)
řízení, n.	proceedings

Kapitola 20

sebeurčení, n.	self-determination
sněmovna, f.	House (of Congress/parliament, etc.)
svébytnost, f.	individuality
svrchovanost, f.	supremacy, sovereignty
ústavní, adj.	constitutional
všestranný, adj.	all-round
vyhlašovat, dur.	to publish, to promulgate
vykonávat moc, dur.	to exercise power
vývoj, m.	development
zákonodárný, adj.	law-making, legislative
založit, pct.	to found
zastupitelský, adj.	representative
závazný, adj.	binding

Příloha

Mapy

Dnes můžeme najít na knihkupeckém trhu spoustu map všech druhů:

- podrobné mapy topografické (místopisné)
- turistické
- automobilní
- letecké
- železniční
- geologické
- národnostní
- meteorologické
- statistické

Čtení map většinou nedělá potíže, ale některé vyžadují speciálních vědomostí. K těm patří tak zvané podrobné topografické (místopisné) mapy. Jejich úkolem je podat pokud možno podrobný obraz krajiny. Typickým příkladem podrobných topografických map jsou mapy vojenské. Vyměřují je důstojníci, kteří každý předmět v krajině hodnotí z hlediska jeho významu pro pochody, ubytování a boj.

Podrobná topografická mapa nutně musí mít tři podstatné složky: měřítko, kresbu situační a kresbu terénní.

Měřítko je poměr zmenšení mezi skutečností a mapou. Měřítko je tedy číslo, které udává, kolikrát jsou vzdálenosti na mapě menší než skutečnost.

Terénem rozumíme tvary na povrchu zemském (kopce, horské hřbety, údolí, stráně, roviny).

Situace (terénní předměty) je všechno to, co je na terénu, co není zemskou hmotou anebo co lidská ruka na povrchu zemském uměle vytvořila, např. cesty, železnice, domy, osady, města, vesnice, potoky, rybníky, řeky atd.

Terénní předměty se označují smluvenými značkami. Jejich souhrn je značkový klíč. Státy užívají různého počtu smluvených značek. Čs. klíč má asi 140 značek, některé státy mají méně než 100 značek, jiné víc.

Terén se znázorňuje různými způsoby. Nejznámější jsou:

šrafy
vrstevnice
stínování
výškové vrstvy (barevné)

Nejčastěji je kombinace dvou i tří metod.

Matematickým základem mapy je triangulační síť. To je síť vhodně volených bodů (triangulačních bodů) na celém území státu. Tyto body jsou od sebe vzdáleny asi 30-40 km. To je triangulační síť I. řádu. Tato síť se postupně zhušťuje, nejdříve tak, aby triangulační body byly od sebe vzdáleny asi 20 km (triangulační síť II. řádu). Triangulační síť III. řádu má triangulační body vzdálené od sebe asi 10 km a konečně je triangulační síť IV. řádu s trigonometrickými body vzdálenými asi 5 km.

Triangulační síť je základem jednak mapy katastrální, jednak map vojenských.

pokud možno	- as far as possible		
vyměřovat, dur.	- to measure,	hmota, f.	- matter,
	to survey		substance
hledisko, n.	- viewpoint	zemský, adj.	- earth
poměr, m.	- ratio	osada, f.	- small
zmenšení, n.	- reduction		community
povrch, m.	- surface	označovat, dur.	- to mark
hřbet, m.	- ridge	smluvený, adj.	- agreed
stráň, f.	- slope		upon
rovina, f.	- level land,		
	flat land		

Na mapě jsou topografické prvky terénu:

1. Terénní tvary. To jsou topografické prvky terénu dané přirozenou nerovností zemského povrchu (hora, kopec, kupa, svahový hřbet, údolí, úžlabí, strž, jáma, propast, apod.)

2. Terénní předměty. Terénní předmět je každý prvek terénu mimo vlastní reliéf, který je součástí přírody (les, potok, křoví, průplav, bažina apod.) nebo který je vytvořen člověkem (stavba, komunikace, zahrada apod.). Terénní předměty se na mapách znázorňují topografickými smluvenými značkami.

Na mapách je:

názvosloví

kilometrová síť. Pomocí kilometrové sítě určujeme souřadnice bodů.

zeměpisná síť (poledníky a rovnoběžky)

měřítko

pomocné údaje mimo rámeček mapy

Mapy mohou být zeměpisné nebo topografické.

Zeměpisné mapy mají malá měřítka. Vzdálenosti jsou na nich zmenšeny víc než milionkrát.

Jsou to mapy přehledné. Zemský povrch a všechny důležité prvky jsou na nich zobrazeny jenom povšechně, se značnou generalizací.

Topografické mapy mají větší měřítka. Vzdálenosti jsou na nich zmenšeny ne víc než milionkrát.

Pokud to dovoluje měřítko, jsou na nich **zobrazeny** s maximální přesností a co nejpodrobněji všechny podrobnosti terénu, reliéf i terénní předměty.

Protože jsou přesné a podrobné, používají se pro vojenské účely.

Topografické vojenské mapy se dělí na

taktické mapy, které mají měřítko 1 : 25 000,
1 : 50 000, 1 : 100 000,

operační mapy, které mají měřítko 1 : 200 000,
1 : 500 000, 1 : 1 000 000,

strategické mapy, které mají měřítko
1 : 1 000 000 a menší.

bažina, f.	- moorland
hřbet, -u, m.	- ridge
jáma, f.	- hollow, pit, hole
křoví, n.	- bushes, shrubs
kupa, f.	- hill with a round, almost flat top
názvosloví, n.	- terminology
nerovnost, -i, f.	- unevenness
podrobný, adj.	- detailed
povrch, -u, m.	- surface
povšechný, adj.	- general
propast, -i, f.	- chasm, abyss
průplav, -u, m.	- canal
přehledný, adj.	- easy to survey
přesnost, -i, f.	- accuracy
rámec, -mce, m.	- framework
síť, -ě, f.	- net, network
smluvený, adj.	- agreed upon
souřadnice, f.	- coordinate
stavba, f.	- building
strž, -e, f.	- ravine, gully
tvar, -u, m.	- form, shape, formation
údaj, -e, m.	- date
určovat, dur.	- to determine
úžlabí, n.	- hollow
značný, adj.	- considerable
znázornovat, dur.	- to illustrate, to represent
zobrazit, pct.	- to picture

Příloha

Národnostní složení obyvatelstva v ČSSR v roce 1969

Celkový přírůstek obyvatelstva ve výši 58 000 osob znamenal zachování úrovně počtu přibývajícího obyvatelstva na hladině proti roku předešlému. V tomto počtu není ještě bilancován úbytek vzniklý ilegálním opuštěním republiky.

Z celkového přírůstku připadlo na obyvatelstvo české národnosti 16 000 osob, na obyvatelstvo slovenské národnosti 39 000, tedy o 3 000 méně než podle odhadu za předešlý rok a na obyvatelstvo maďarské v zaokrouhlení 4000. U německého obyvatelstva odhadujeme na základě dat o legálním vystěhovatelství a územním rozložení této migrace úbytek 4000 obyvatelů. Zpřesnění dat za rok 1969 bude možné jakmile budou vybilancována data za rok 1968.

Národnostní složení obyvatelstva ČSSR v letech 1961—1969 (v tisících)

Národnost	1. 3. 1961	Odhad k 31. 12.		Vzrůst 1961—69 v %	Složení v %	
		1968p	1969p		1. 3. 1961	31. 12. 1969
ČSSR						
Česká	9 070	9 301	9 317	2,7	66,0	64,5
Slovenská	3 836	4 236	4 275	11,5	27,9	29,6
Ukrajinská a ruská	55	59	60	9,1	0,4	0,4
Polská	68	72	72	5,9	0,5	0,5
Maďarská	534	565	569	6,6	3,9	3,9
Německá	140	110	106	- 24,3	1,0	0,8
Ostatní a neudaná	43	46	46	7,0	0,3	0,3
Celkem	13 746	14 389	14 445	5,1	100,0	100,0
ČSR						
Česká	9 024	9 254	9 271	2,7	94,3	93,6
Slovenská	276	377	383	39,1	2,0	3,9
Ukrajinská a ruská	20	21	21	5,0	2,0	0,2
Polská	67	71	71	6,0	0,7	0,7
Maďarská	15	21	22	16,7	0,2	0,2
Německá	134	104	100	25,4	1,4	1,0
Ostatní a neudaná	36	39	39	8,3	0,3	0,4
Celkem	9 572	9 887	9 907	3,5	100,0	100,0
SSR						
Česká	46	47	46	0,0	1,0	1,0
Slovenská	3 560	3 859	3 892	9,4	85,3	86,7
Ukrajinská a ruská	35	38	39	11,4	0,9	0,9
Polská	1	1	1	0,0	0,0	0,0
Maďarská	519	544	547	5,4	12,4	12,1
Německá	6	6	6	0,0	0,1	0,1
Ostatní a neudaná	7	7	7	0,0	0,2	0,2
Celkem	4 174	4 502	4 538	8,7	100,0	100,0

Přetištěno z Demografie, č. 2, 1970

Příloha

Třídní a sociální složení obyvatelstva ČSSR v roce 1969

Změny v třídním a sociálním složení obyvatelstva, nastalé v roce 1969, jsou podle odhadů méně podmíněny přirozenou reprodukcí než změnami nastalými v důsledku pokračující technizace výroby, a tím i narůstání technických kádřů.

Odhaduje se, že celkem přibýlo 19 000 obyvatelstva příslušného k dělnickým povoláním, ale 33 000 ve skupině ostatních zaměstnanců, kde největší přírůstky připadají na technické kádry a příslušníky jejich rodin. V rodinách drobných rolníků ubylo asi 12 000 osob. Naproti tomu se odhaduje, vzhledem k intenzivnější přirozené reprodukci v roce 1969, přírůstek ve skupině družstevních rolníků 9 000 osob. K odhadům je nutno poznamenat, že dosavadní způsob výkaznictví neumožňuje přesnější odhady počtu nejen všech osob příslušných k určité sociální skupině, ale ani počet ekonomicky aktivních v těchto skupinách.

Třídní a sociální složení obyvatelstva v letech 1961—1969 (v tisících)

Sociální skupina	1. 3. 1961	Odhad k 31. 12.		Vzrůst 1961—69 v %	Složení v %	
		1968p	1969p		1. 3. 1961	31. 12. 1969
ČSSR						
Dělníci	7 738	8 378	8 397	8,5	56,3	58,1
Ostatní zaměstnanci	3 834	4 275	4 308	12,4	27,9	29,8
Družstevní rolníci	1 466	1 191	1 200	— 18,2	10,7	8,3
Ostatní družstevní výrobci	164	165	168	2,4	1,2	1,2
Drobní rolníci	484	317	305	— 37,0	3,5	2,1
Svobodná povolání	9	13	14	55,6	0,1	0,1
Řemeslníci a živnostníci	51	50	53	3,9	0,3	0,4
Celkem	13 716	14 389	14 448	5,1	100,0	100,0
ČSR						
Dělníci	5 406	5 717	5 722	5,8	56,5	57,7
Ostatní zaměstnanci	2 874	3 114	3 128	8,9	30,3	31,6
Družstevní rolníci	919	761	766	— 16,6	9,6	7,7
Ostatní družstevní výrobci	128	129	131	2,3	1,3	1,3
Drobní rolníci	198	119	110	— 44,4	2,1	1,2
Svobodná povolání	8	10	11	37,5	0,1	0,1
Řemeslníci a živnostníci	39	37	39	0,0	0,4	0,4
Celkem	9 572	9 887	9 909	3,5	100,0	100,0
SSR						
Dělníci	2 332	2 661	2 675	14,7	55,9	58,9
Ostatní zaměstnanci	960	1 161	1 180	23,0	23,0	26,0
Družstevní rolníci	547	430	434	— 20,7	13,1	9,6
Ostatní družstevní výrobci	36	36	37	2,8	0,9	0,8
Drobní rolníci	286	198	195	— 31,8	6,8	4,3
Svobodná povolání	1	3	3	200,0	0,0	0,1
Řemeslníci a živnostníci	12	13	14	16,7	0,3	0,3
Celkem	4 174	4 502	4 539	8,7	100,0	100,0

Přetištěno z Demografie, č.2, 1970

GLOSSARY

A

absolvent, -a, pl.-i, m.	- graduate
agitace, f.	- campaigning

B

Balkán, -u, m.	- Balkans
bankovka, f.	- bank note
bažina, f.	- moorland
bižuterie, f.	- costume jewelry
Blízký východ	- Near East
bod, -u, m.	- point
budovat, dur.	- to build, to erect

C

církev, -kve, f.	- Church
cukrová řepa, f.	- sugar beets
cukrovar, -u, m.	- sugar factory

Č

část, -i, f.	- part
ze značné části	- to a considerable extent
čelo, n.	- forehead
černé uhlí or kamenné uhlí	- hard coal, anthracite
čtvrť, -ě or -i, f.	- quarter
čtvrť, -ě or -i, f.	- city quarter, district, war

D

data, n. pl.	- data
diktatura, f.	- dictatorship
dolovat, dur.	- to mine
dosavadní, adj.	- existing, present
dostih, -u, m.	- horse race
usually pl.: dostihy	
dostihová dráha, f.	- race track

drobný, adj.	- small, little, fine
družstvo, n.	- cooperative
dřevařský průmysl	- lumber industry
duchovní, adj.	- spiritual
důsledek, -dku, m.	- consequence

E

elektrárna, f.	- power plant
evangelík, -a, pl.-ci, m.	- Evangelic, Protestant

F

filiálka, f.	- branch office
formovat, dur.	- to form, to shape

G

gumárna, f.	- rubber factory
-------------	------------------

H

herec, -rce, pl.-rci, m.	- actor
herečka, f.	- actress
hlaseť za pro někoho, pro něco, dur.	- to vote for s.o. or s.t.
hledisko, n.	- viewpoint
hlína, f.	- clay, earth, loam
hmota, f.	- matter, substance, stuff
hodnota, f.	- value
hornatý, adj.	- mountainous
hospodářský, adj.	- economic
hřbet, -u, m.	- ridge
hustota, f.	- density
hustý, adj.	- dense, thick
huť, gen.: huti or hutě, f.	- smelter

CH

chmel, -e or -u, m.	-	hops
chmelnice, f.	-	hop garden, hop field
choroba, f.	-	ailment, disease

I

industrializace, f.	-	industrialization
instalatér, -a, pl.-ři, m.	-	plumber
inteligence, f.	-	intelligentsia, intellectuals
intenzivní or intenzivní, adj.	-	intensive

J

jáma, f.	-	hollow, pit, hole
jednání, n.	-	action, proceedings
jednotný, adj.	-	uniform
jezdec, -dce, pl.-dci, m.	-	rider
jmenovat, dur.	-	to name, to appoint, to commission

K

kádr, -u, m.	-	staff, body of experts, personnel, specialists
kamenné (or černé) uhlí kamenouhelný, adj.	-	hard coal, anthracite
kanál, -u, m.	-	canal; channel
kandidát, -a, pl.-i, m., /-dy-/-	-	candidate
kandidátka, f., /-dy-/-	-	woman candidate
kandidátka, f., /-dy-/- or kandidátní listina, /-dy-/-	-	ballot
kaolin or kaolín, -u, m.	-	kaolin, porcelain clay
kapacita, f.	-	capacity
kapitola, f.	-	chapter
kapr, -a, pl.-ři, m.	-	carp
katolík, -a, pl. -ci, m.	-	Catholic
klima, gen.klimatu, n.	-	climate
klimatický, adj., /-ty-/-	-	climatic
kombinát, -u, m.	-	a system of factories supplementing one another
kompetence, f.	-	jurisdiction, competence

konkurence, f.	- competition
konkurent, -a, pl.-i, m.	- competitor
konkurovat, dur.	- to compete
kovoprůmysl, -u, m.	- metallurgical industry
krutý, adj.	- cruel
křišťál, -u, m.	- crystal
křišťálový, adj.	- crystal
křišťálové sklo	- crystal glass
křoví, n.	- bushes, shrubs
kulturní, adj.	- cultural
kupa, f.	- hill with a round, almost flat top
	- rate of exchange
kurs, -u, m.	- quality
kvalitní, adj.	

L

lázeňský, adj.	- spa, warm springs
léčebný, adj.	- health, curing
lék, -u, m.	- drug, medicine
lesnictví, n.	- forestry
leták, -u, m.	- leaflet, flyer
lidová demokracie	- people's democracy
*ložisko, n.	- deposit (of ore); bearing
lustr, -u, m.	- chandelier

M

měď, -i, m.	- copper
minerální, adj.	- mineral
ministr, -a, pl. -ři, m., /-ny-/-	- minister (member of cabinet)
ministryně, f., /-ny-/-	- woman minister
mythologický or mytologický, adj.	- mythological
mythologie or mytologie, f.	- mythology
mzda, f.	- wage

N

nabýt, pct.	- to acquire
náhrada, f.	- replacement
nákladný, adj.	- costly
náměstek, -a, pl.-ci, m.	- vice-, deputy

náměstkyně, f.	- vice-, deputy (woman)
naopak	- vice versa
napojovat se, dur.	- to have connections with
napojit s , pct.	
národní hospodářství, n.	- national economy
Národní shromáždění	- National Assembly (parliament)
nastat, pct.	- to take place
navazovat na něco, dur.	- to join
navázat na něco, pct.	
navázat styky	- to establish relations
navazovat rozmluvu	- to enter into conversation
názvosloví, n.	- terminology
necelý, adj.	- not quite
nedostávat se, dur.	- to lack, to be short of
nedostat se, pct.	
with gen.:	
nedostává se mi peněz	- I lack (am short of) money
colloq. with acc.:	
nedostávají se mi peníze	
nerost, -u, m.	- mineral
nerovnost, -i, f.	- unevenness

O

obdobný, adj.	- analogous
obrácený, adj.	- opposite, reverse
obrovský, adj.	- giant, vast, immense
obstarávat, dur.	- to provide, to take care of
obstarat, pct.	
obuvnický průmysl	- shoe industry
obyvatelstvo, n.	- population
oddělovat, dur.	- to separate, to divide
oddělit, pct.	
odhad, -u, m.	- estimate
odvolávat, dur.	- to recall; to remove
okres, -u, m.	- district; county
okurka, f.	- cucumber
kyselá okurka	- pickle
olovo, n.	- lead
opuštění, n.	- dereliction, abandonment, (illegal) departure
osa, f.	- axis
osada, f.	- small community
ospalý, adj.	- sleepy
označovat, dur.	- to mark

P

pánev, pánve, f.	- pan; pelvis
uhelná pánev	- coal basin
papírna, f.	- paper mill
paralelní, or rovnoběžný, adj.	- parallel
parlament, -u, m.	- parliament
parlamentní, adj.	- parliamentary
pastvina, f.	- pasture
plánovitý, adj.	- planned
počet, -čtu, m.	- number
podélný, adj.	- lengthwise
podhoří, n.	- foothills area
podmínit něčím, pct.	- to condition by s.t.
podrobný, adj.	- detailed
podřadný, adj.	- inferior
podstatný, adj.	- substantial, essential
pocházet z něčeho, dur.	- to originate, to stem from, to hail from
pokračování, n.	- continuation, sequel
pokud možno	- as far as possible
poměr, -u, m.	- ratio
poslanec, -nce, pl.-nci, m.	- member of parliament, representative
postátňovat, dur.	- to nationalize
postátnit, pct	
posvícení, n.	- a dedicatory holiday commemorating the consecration of a church, celebrated with feasts, dances and merrymaking
potravina, f.	- foodstuff
povaha, f.	- character
pověst, -i, f.	- legend
povodí, n.	- river basin
povrch, -u, m.	- surface
povstání, n.	- uprising
povšechný, adj.	- general
poznamenat, pct.	- to note, to remark, to mention
pramenit, dur.	- to spring, to have its source
právní, adj.	- legal
produkt, -u, m.	- product
projekt, -u, m.	- project
propast, -i, f.	- chasm, abyss
prostředek, -u, m.	- means
průmysl, -u, m.	- industry
průplav, -u, m.	- canal

přádelna, f.	- spinning mill
předešlý, adj.	- preceding
předpoklad, -u, m.	- assumption, supposition; prerequisite, condition
předseda, -y, pl.-ové, m.	- chairman
předseda vlády	- premier, prime minister
předvolební, adj.	- pre-election
přehledný, adj.	- easy to survey
přehrada, f.	- dam
přecházet, dur.	- to pass to, to be taken over by
přesahovat, dur.	- to exceed
presáhnout, pct.	
přesnost, -i, f.	- accuracy
převažovat, dur.	- to be predominant
převrat, -u, m.	- overthrow of the government, coup d'état
přibližný, adj.	- approximate
přibýt, pct.	- to be added, to increase
přímý, adj.	- direct
připadat, dur.	- to be in a numerical ratio in relation to the whole
z toho připadá 16 000	- out of this, 16,000 are
na obyvatelstvo české	inhabitants of the Czech
národnosti	nationality
přípustný, adj.	- admissible
přirozený, adj.	- natural
přírůstek, -tku, m.	- increase
přítok, -u, m.	- tributary
pšenice, f.	- wheat
působit, dur.	- to work, to be active, to act

R

rámec, -mce, m.	- framework
reforma, f.	- reform
rekreační, adj.	- recreational
revmatismus, gen.revmatismu, m.	- rheumatism
rolník, -a, pl.-ci, m.	- farmer
roura, f.	- pipe, tube
rourovna, f.	- pipe factory
rovina, f.	- level land, flat land
rovnoběžka, f.	- parallel
rovnoběžný, adj.	- parallel
rovnoprávný, adj.	- equal, having equal rights (status)

rozdvajovat, dur.	- to divide into two
rozdvajit, pct.	
rozloha, f.	- area
rub, -u, m.	- back, reverse
rudá, f.	- ore
rybníkářství or rybníkářství, n.	- fish hatcheries, raising fish in ponds for commercial purposes

Ř

řemeslník, -a, pl. -ci, m.	- craftsman, artisan
řiční, adj.	- river
řízení, n.	- proceedings

S

sbírat, dur.	- to collect
sebrat, pct.	
sbor, -u, m.	- body (a group of people)
sdužený, adj.	- united
sebeurčení, n.	- self-determination
sidlo, n.	- seat
sírkárna, f.	- match factory
síť, -tě, f.	- net, network
skládat se z něčeho, dur.	- to be composed of, to consist of s.t.
slévárna, f.	- foundry
složka, f.	- component
smluvený, adj.	- agreed upon
sněmovna, f.	- House (of Congress/parliament, etc.)
soběstačný, adj.	- self-sufficient
sopka, f.	- volcano
soukromý, adj.	- private
soulad, -u, m.	- harmony
souřadnice, f.	- coordinate
soustava, f.	- system
soutěžit, dur.	- to compete
spisovatel, -e, pl. -é, m.	- author, writer
spisovný, adj.	- literary (written)
spisovná řeč	- literary language
splavný, adj.	- navigable
spojenec, -nce, pl. -nci, m.	- ally

spojenectví, n.	- alliance
společenský, adj.	- societal
správní, adj.	- administrative
spravovat, dur. (only)	- to manage, to administer
spravovat, dur.	- to repair
spravit, pct.	
stavba, f.	- building
stavební, adj.	- building, construction; architectural
stolní, adj.	- table
stolní sklo	- table glassware
stráň, -ně, f.	- slope
strojárna, f.	- machine factory
strojírenský, adj.	
struktura, f.	- structure
strž, -e, f.	- ravine, gully
styl, -u, m.	- style
surovina, f.	- raw material
svazek, -zku, m.	- union
svébytnost, f.	- individuality
svrchovanost, f.	- supremacy, sovereignty
syntetický, adj.	- synthetic
system, -u, m.	- system

Š

šunka, f.	- ham
-----------	-------

T

tabulka, f.	- chart, table
tajemník, -a, pl.-ci, m.	- secretary
tajný, adj.	- secret
tělesná výchova, f.	- physical culture
téci, dur.	- to flow
oni tečou or tekou	
textilní, adj.	- textile
tkalcovna, f.	- weaving mill
tradiční, adj.	- traditional
truhlář, -e, pl.-i, m.	- cabinetmaker
tuha, f. or grafit, -u, m.	- graphite
turista, -y, pl.turisté, m.	- tourist
turistický, adj.	
tvar, -u, m.	- form, shape, formation

U

ubýt, pct.	- to decrease
učiliště, n.	- training institution, school
údaj, -e, m.	- data
uhlí, n.	- coal
černé uhlí or kamenné uhlí	- hard coal, anthracite
určovat, dur.	- to determine
úrodný, adj.	- fertile
úroveň, -vně, f.	- level
úsek, -u, m.	- sector
usnášet se, dur.	- to decide, to decree, to pass
úspora, f.	- saving
ústava, f.	- constitution
ústavní, adj.	- constitutional
Ústřední výbor Komunistické strany	- Central Committee of the Communist Party
úžlabí, n.	- hollow

V

válcovna, f.	- sheet metal factory, rolling mill
vedro, n.	- excessive heat
vepř, -e, pl.-ři, m.	- hog
veškerý, adj.	- all, entire
vláda, f.	- government, cabinet
vlastnictví, n.	- ownership
vlévat se do, dur.	- to flow into, to have confluence with
vnitrozemský, adj.	- inland, interior
volba, f.	- election
volební právo	- the right to vote
volební povinnost	- duty to vote
volební seznam	- register of voters
volič, -e, pl. -i, m.	- voter
volit někoho, dur.	- to vote for s.o.,
zvolit, pct.	- to elect s.o.
vozovka, f.	- railroad car factory; pavement
všestranný, adj.	- all-round
výběr, -u, m.	- selection
vyhlašovat, dur.	- to publish, to promulgate
výjimka, f.	- exception
vyjmenovat, pct.	- to enumerate

výkaznictví, n.	- record keeping
vykonávat moc, dur.	- to exercise power
výkonný, adj.	- executive
vyměřovat, dur.	- to do the measurement
výraz, -u, m.	- expression
výrobce, -e, pl. -ci, m.	- producer
výrobní, adj.	- production
vysoká škola báňského inženýrství	- Institute of Mining Engineering
vývoj, -e, m.	- development
význam, -u, m.	- significance, importance
vzhledem, adv. k něčemu	- with regard to, because of, due to
vznikat, dur.	- to originate,
vzniknout, pct.	to be caused by
vzrůst, -u, m.	- increase, rise, growth

Z

zachování, n.	- retention, preservation
základ, -u, m.	- basis, foundation
zákonodárný, adj.	- legislative, law-making
zákonodárství, n.	- legislature
zakreslovat, dur.	- to draw
zakreslit, pct.	
zalidněný, adj.	- populated
hustě zalidněný	- densely populated
založit, pct.	- to found
zámoří, n.	- oversea regions
zámořský export	- overseas export
zaokrouhlený, adj.	- rounded, in round numbers
zásada, f.	- principle
zasahovat, dur.	- to meddle, to interfere, to encroach
zásobovat, dur.	- to supply
zásobit, pct.	
zastupitelský, adj.	- representative
závazný, adj.	- binding
závislost, -i, f.	- dependence
závodit, dur.	- (sports) to compete, to race, to run races
zemský, adj.	- earth
zhruba, adv.	- roughly, approximately
zmenšení, n.	- reduction
značka, f.	- brand name
značný, adj.	- considerable
ze značné části	- to a considerable extent

znárodňovat, dur.	- to nationalize
znárodnit, pct.	
znázorňovat, dur.	- to illustrate, to represent
zkracovat, dur.	- to shorten, to abbreviate
zkrátit, pct.	
zobrazit, pct.	- to picture
zpřesnit, pct.	- to make more accurate
zužovat se, dur.	- to taper down to,
zúžit se, pct.	to narrow

Ž

živnostník, -a, pl.-ci, m.	- tradesman, craftsman, merchant
životní úroveň, -vně, f.	- living standard
žito, n.	- rye
žitný, adj.	- rye